

Advies Remkes over de stikstofaanpak

Remkes heeft in zijn langverwachte en omvangrijke advies duidelijk elementen uit de inbreng van de agrarische sector overgenomen. Hij adviseert tot een forse en hoognodige bijsturing van het ingezette kabinetsbeleid. Om een goed oordeel te geven op de adviezen van Remkes zette LTO een ledenconsultatie uit onder de ruim 30.000 leden. Daarbij gaven de boeren en tuinders de voorstellen van Remkes een krappe voldoende, maar met de nodige scepsis richting het kabinet. Er is een stevige vertrouwenscrisis en het zal tijd, begrip en goede keuzes vergen om dit vertrouwen te herstellen. Het omarmen van de kritiek van Remkes op het kabinet biedt al voorzichtige openingen naar dat herstel.

Zwalkend overheidsbeleid en een tekort aan empathie

Remkes is terecht kritisch op het kabinetsbeleid. Hij adviseert op belangrijke onderdelen tot een forse bijsturing in lijn met de inbreng van LTO en andere partijen uit de sector. LTO constateert dan ook dat de herhaaldelijk aangedragen kritiek op kabinetsmaatregelen serieus is genomen. Daarbij weet Remkes ook de juiste toon te vinden in het adresseren van de zorgen op het boereneref.

In 2021 zette het vorige kabinet wettelijk het tijdspad voor de stikstofdoelstellingen vast voor 2035. Door de nieuwe regering, is de politieke keuze gemaakt om deze naar voren te halen, naar 2030. Naast de vraag of zo'n grote verbouwing in deze korte tijd mogelijk is, is het ook een voorbeeld van zwalkend overheidsbeleid. Remkes houdt, ondanks zijn constatering dat 2030 een politieke keuze is, toch vast aan deze doelstelling. Wel stelt hij wettelijk geborgde ijkmomenten in 2025 en 2028 voor.

- ➔ LTO adviseert vast te houden aan de huidige wet. Bij een eventuele ongewenste aanpassing is het wel zaak dat de wettelijk geborgde ijkmomenten, zoals door Remkes geadviseerd, gelijktijdig in dezelfde wetswijziging worden meegenomen.

Landbouwakkoord

LTO staat welwillend tegenover een landbouwakkoord, met de kanttekening dat het slagen van een dergelijk akkoord afhangt van bij wie de regie komt te liggen. Het akkoord moet een gedeelde omgevingsanalyse geven en een robuust en langjarig landbouwperspectief schetsen. Vanuit daar moeten beleidskeuzes ('koers') en benodigde middelen en instrumenten worden ingezet. Korte termijnpunten (denk aan derogatie en GLB) moeten de lange termijn niet in de weg staan, anders is een akkoord bij voorbaat kansloos. Doel van dit alles is dat, conform het advies Remkes, landbouw niet louter als sluitstuk van de uitdagingen op het gebied van natuur, water en klimaat fungeert. Want ondertussen is vanuit het kabinet de inhoudelijke pap op belangrijke beleidsthema's al gestort.

- ➔ Richting een landbouwakkoord moeten alle opgaven op tafel komen en leiden naar gedeelde omgevingsanalyse en een robuust en langjarig landbouwperspectief. Dit dient een plek te krijgen in het NPLG.

Gebiedsgerichte aanpak

Remkes doet enkele dappere pogingen om tot een idee over een landbouwperspectief en verdienmodellen te komen. Daar zitten aanknopingspunten in, maar de uitwerking is te beperkt om er een serieus oordeel over te geven. In zijn pleidooi voor rust en stabiliteit is Remkes terecht kritisch op het stikstofkaartje, dat voor grote onrust en onzekerheid bij boeren (en hun financiers) zorgt. Het voorstel om tot een top-down zonerings gekoppeld aan bedrijfstype en afzetmarkt te komen valt moeilijk te rijmen met een gebiedsgerichte aanpak van onderop. Dit roept veel vragen op en feitelijk wordt hiermee een nieuw kaartje op tafel gelegd (Remkes spreekt ook over 'regionale kaarten').

- ➔ LTO pleit voor gebiedsprocessen van onderop in plaats van een topdown-zonering.

Breder kijken dan de juridische en ecologische bril

Het advies van Remkes om de stikstofaankpak breder te benaderen dan enkel juridisch of ecologisch wordt door LTO-leden het meest omarmt. Er is echter nog veel onduidelijkheid over de impact op het bedrijf. Dat vraagt om doorrekeningen per bedrijf. Zo weet de agrarische ondernemer waar hij aan toe is, en of er nog een zeker, realistisch en onderbouwd perspectief in zit. Daarnaast kan daarmee een weging gemaakt worden tussen de ecologische opbrengsten tegenover de economische verliezen.

- Voorafgaand aan de aanstaande gebiedsprocessen moet voor de verschillende bedrijfstypes een doorrekening komen wat de maatregelen voor stikstof, maar ook voor klimaat en water, concreet gaan kosten. LTO wenst dat uiteindelijk ook voor iedere agrarisch bedrijf een bedrijfseconomische doorrekening komt.

Afrekenbare stoffenbalans

Remkes adviseert om te gaan werken met een (afrekenbare) stoffenbalans die de ondernemer in staat stelt op het bedrijf te sturen naar doelen op basis van vakmanschap. Dit is een erkenning voor de diverse trajecten die, onder meer de melkveehouderij met de kringloopwijzer, hier afgelopen jaren al mee heeft gedaan.

- Voor een perspectief voor de landbouw, waar de ondernemer zelf kan sturen op doelen op basis van een afrekenbare stoffenbalans is ondermeer een systeemverandering in het mestbeleid nodig, waarbij Europese regelgeving implementatie in de weg zit.

Innovatie

Remkes ziet terecht dat innovatie een belangrijk instrument is voor het halen van de doelstellingen, ondanks dat het geen 'silver bullet' is. Dit jaar zijn twee typen stalvloeren onderuit gegaan bij de Raad van State, omdat niet voldoende kon worden aangetoond en gewaarborgd dat het werken met deze vloeren de veronderstelde emissiefactoren worden gehaald. Boeren moeten er op kunnen vertrouwen dat innovaties niet alleen doen wat ze beloven, maar dat ze ook juridisch standhouden.

- LTO benadrukt dat de overheid aan zet is om de juridische borging van staltypes én verduurzaming in het algemeen op orde te krijgen. Dit vraagt onder meer om het overnemen van de aanbevelingen uit het rapport van de innovatiegizant Ruud Tijssens.

Piekbelaesters

In de korte termijn aanpak kiest Remkes (in tegenstelling tot het huidige kabinetsbeleid) niet voor een generieke aanpak voor geheel Nederland, maar focust hij gericht op circa 600 piekbelaesters die in één jaar hun uitstoot naar nul brengen. LTO was vanaf het begin kritisch over het benoemen van piekbelaesters en de nadruk op uitkoop. Daarbij is ook het tijdpad van één jaar voor een piekbelaesters-aanpak van innoveren, verplaatsen of stoppen (met een goede regeling) veel te krap. Hier wordt door het kabinet terecht meer tijd voor genomen, geen deadline op gezet en er wordt geen melding gemaakt van gedwongen uitkoop. Wel zijn er nog vragen bij de aanpak:

- 50% van de boeren die reageerde op de ledenconsultatie gaf aan niet te weten of ze wel of niet piekbelaester zijn. Volgens de minister is het nu nog onmogelijk om een duidelijke definitie te geven wie piekbelaester is. Wanneer is dit wel duidelijk?

In zijn rapport ging Remkes bij de berekeningen al uit dat de bouwvrijstelling geen stand zou houden bij de Raad van State. De uitspraak van woensdag 2 november hoeft daarom niet tot een bijsturing te leiden van de aanbevelingen van Remkes.

PAS melders en interimmers

Remkes bepleit ook een voortvarende aanpak van legalisatie van de PAS-melders, zodat iedereen met rechten en plichten kan deelnemen aan de gebiedsprocessen. Wij beamen deze oproep. Intussen is er op 21 oktober een analyse van het RIVM naar de Tweede Kamer gestuurd over de effecten van piekbelasters op N2000 gebieden. Daarin staan dat *“Het genoemde percentage van de PAS-melders, die kunnen worden gelegaliseerd, is gebaseerd op de locaties waar de totale depositie onder de KDW wordt gebracht”*.

Kortom, blijkbaar stelt de Minister nu als voorwaarde dat een PAS melder alleen gelegaliseerd kan worden als de stikstofbelasting onder de KDW komt. Dit is in tegenspraak met het advies van Remkes en betekent dat er veel PAS melders niet gelegaliseerd worden. Dit is ook in tegenspraak met wat de Minister eerder zei, namelijk het herstellen van fouten van de overheid. Nu wordt de legalisatie van PAS-mlders onderdeel van het wetslagen van de stikstofaanpak.

- ➔ LTO roept op dat de minister onomwonden het advies van Remkes moet overnemen om stikstofruimte die vrijkomt met voorrang te gebruiken voor legalisatie van PAS-melders en interimmers en niet deze ruimte voor andere ontwikkelingen en natuurcompensatie te gebruiken.